

В. І. Дейнега,

учителька початкових класів Черкаського навчально-виховного комплексу "Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – ліцей спортивного профілю №34" Черкаської міської ради Черкаської області;

Г. М. Ганенко,

бібліотекарка Черкаського навчально-виховного комплексу "Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – ліцей спортивного профілю №34" Черкаської міської ради Черкаської області

«ПОКЛОНИСЯ, ЗЕМЛЕ, НИЗЬКО ПОКЛОНИСЯ ПАМ'ЯТІ ТАРАСА, СЛАВНОГО СПІВЦЯ»

РОЗРОБКА ВИХОВНОГО ЗАХОДУ

Мета: ознайомити дітей з життям і творчістю великого українського поета Т.Г.Шевченка. Виховувати інтерес до його творів, викликати бажання розповідати вивчені вірші. Виховувати любов до рідної мови, до краю, де народився.

Обладнання: Портрет Т.Г.Шевченка, книжкова виставка творів поета, вишиті рушники, калина, презентація життя Тараса Шевченка.

Хід заходу

Ведучий. Дорогі діти, шановні вчителі! У 2014 році минає 208 років від дня народження великого українського поета Тараса Григоровича Шевченка. Ви бачите портрет великого Кобзаря. Він ніби дивиться на нас завжди уважно, лагідно і сумно. Це він написав «Заповіт», «Рече та стогне Дніпр широкий», «Садок вишневий коло хати», багато пісень та віршів. Їх дуже любить народ, адже поет ними закликав людей боротися за волю.

Тож давайте ми сьогодні разом полинемо у спогади про важкі роки славетного Кобзаря, прислухаймося до шевченківської думки, слова, вклонімося світлій пам'яті поета.

Ведуча. Я впевнена, що кожен з вас бачив зоряне небо. А чи задумувалися ви, чому одні зірки світять яскраво, а інші ледь тліють.

1 учень. За старовинним повір'ям відомо, що коли народжується людина – загоряється нова зірка – це Господь Бог запалює свічку. І горить ця свічка, поки живе людина.

Ведуча. А от чому одні зірки яскраві, а інші тьмяні?

2 учень. Та тому, що коли людина зла, недобра, скупа, то зірочка її ледь тліє, а якщо людина добра, справедлива, чесна, то зірка її світить яскраво, віддаючи своє тепло і світло.

3 учень. Ось так 9 березня 1814 року загорілась на небі нова зірочка, саме в цей день народився маленький хлопчик, який згодом став великим поетом зі світовою славою. Люди з таким обдаруванням, з таким Божим даром народжуються раз на століття.

4 учень. Щовесни, коли тануть сніги і на рясті просяє веселка. Повні сил і живої снаги ми вшановуєм пам'ять Шевченка.

Ведучий. А чому саме сьогодні! Бо день народження і день смерті його стоять поряд – 9 і 10 березня. Між цими двома березневими днями – 47

років життя, яке стало славою і гордістю українського народу.

Ведуча. Розпочинаються Шевченківські дні. Ми звертаємось до поета, який став для України заповітною думою, її безсмертною піснею.

1 учень. Благословен той день і час, коли прослалась килимами Земля, яку сховає Тарас малими босими ногами. Земля, яку скропив Тарас дрібними росами сльозами.

2 учень.

В похилій хаті край села
Над ставом чистим і прозорим,
Життя Тарасику дала
Кріпачка мати, вбита горем.

Ведуча. Мати Тараса - Катерина Якимівна. Бойко була натурую чутливою, безмежно жіночною і люблячою. Померла 1823 року, залишивши сиротами шестеро дітей (Катерину – 19 років; Микиту – 12 років; Тараса – 9 років; Ярину – 7 років; Марину – 4 років; Йосипа – 2 років).

3 учень. Батько Тараса - Григорій Іванович Шевченко – родом з вільних низових козаків, був людиною письменною, кохався на слові Божому. Чумакував, двічі брав з собою у мандри Тараса.

4 учень. Малий Тарас був хлопцем веселої вдачі, моторним, чутливим до всякого горя. Любив хлопець в неділі і в свята приходити в гості до діда Івана, де читали вголос Біблію та слухали розповіді діда Івана про козаччину, про гайдамаків.

*Столітній очі, як зорі, сяли,
А слово за словом сміялось, лилось...*

1 учень. Про свою хату Тарас згадував.

Тарас. *Переді мною наша бідна, старенька хата
з потемнілою солом'яною стріхою і чорним димарем,
а біля хати – яблуня, квітник, стара гілляста верба,
а за вербою клуня, за клунею сад. Увечері сяде дід
на призьбі, а я біля нього. Показує дід на темне
небо, зорі. Ото Чумацький шлях! Ото ідуть чумаки,
їдуть..., навколо самий степ та тиша. Глянуть на
зорі – ото їм і дорога.*

2 учень. У Тараса справ чимало. У ставку викупатися треба, до кузні забігти, як коваль працює подивитися. Їсти хочеться, та нічого додому йти – нема нічого. Тарас часто утікав від усього, ховався в густі кущі калини і мріяв...

Вірш «Зацвіла в долині червона калина»

3 учень. Ще змалку Тарасик був дуже спостережливим хлопчиком.

Тарас. Небо над головою, ніби великий дах, а там, у долині, дах цей спускається до землі. Там його стовпи залізниці підпирають. А що там за стовпами? Йшов я довго до тих стовпів. Сонце вже за гору сховалося. Зустріли мене чумаки, до рідного села довели. Коли підійшов до перелазу, біля хати сидить вся сім'я і вечереє.

Вірш «Садок вишневий коло хати».

4 учень. Тарасик дуже рано навчився читати. Про школу першим завів розмову дід.

Дід. Що в голові є – те довіку твоє. Час уже Тараса до дяка в науку віддати. Хай змалку вчиться, що вміти, того за плечима не носитиме.

4 учень. Тарасові було і цікаво, і трохи боязко йти до школи. Бо чув, як дяк любить шмагати різкими босоніжними хлоп'ят.

1 учень. Коли Тарасові минуло 9 років, померла мама, знесилена тяжкою працею на панщині. А коли минуло 11 років, він втратив останню опору – батька, який помираючи, сказав пророчі слова. «З нього буде або щось дуже добре, або велике ледащо». І тільки поховали батька, зібрав Тарас у свою торбинку каламар, перо й крейду і пішов шукати собі долі.

Вірші. «Доля», «І золотої, і дорожньої».

2 учень. Тарас пішов вчитися до вчителя-дяка. Дуже вже йому вчитися хотілося. Та дяк більше знущався з нього, ніж учив. Втік від нього.

Тарас. Так було і в другого дяка. А третій дяк – маляр – сказав: «Нічого з тебе не вийде. Ні швець, ні кравець, ні на дуду грець».

Тарас став сам заробляти собі на кусок хліба. Носив воду, пас ягнята.

Вірш «Мені тринадцятий минало».

3 учень. Ким Тарас тільки не працював і чого тільки не робив! Але ж йому хотілося бути малярем! Все, що бачив, хотілося змалювати. Та минали літа, і було йому вже 15 років. Ось так і відплив якимсь непомітно Тарас від берега Дитинства. Він став козачком у пана Ангельгардта. Інколи Тарас потайки від пана малює.

4 учень. Восени 1829 року разом з іншими слугами-кріпаками за наказом пана Ангельгардта Тарас вирушає в далеку дорогу до Вільна (тепер Вільнюс – столиця Литви). Шевченко вивчив тут польську мову і став свідком польського повстання проти Росії 1831 року.

1 учень. Коли Тарасові минуло 17 років пан Ангельгардт дозволив йому вчитися у «живописних дел» майстра – професійного художника Василя Ширяєва у Петербурзі. Помітивши природній хист юнака, Ширяєв залучив Тараса до оформлення будинків, палаців, до розпису стін і плафонів Великого театру.

2 учень. Шевченко часто приходив у Літній сад перемальовувати скульптури. Там він зустрів земляка – художника Івана Сошенка, який познайомив його з видатними особистостями Петербурга Карлом Брюловим, Євгеном Гребінкою та іншими. Сошенко зі своїми товаришами викупив Шевченка з кріпацтва за 2500 карбованців – це кошти від продажу картини Карла Брюлова «Портрет В.А. Жуковського».

3 учень. Відпускна Тараса Шевченка. «1838 года апреля месяца 22 дня, я, полковник Павел Васильев, сын Ангельгардт отпустил вечно на волю крепостного

моего человека Тараса Григорьева, сына Шевченка, доставшегося мне по наследству. К сей отпускной полковник Ангельгардт руку приложил».

4 учень. 3 травня 1838 року перед Шевченком відкрився світ волі і навчання в Петербурзькій Академії Мистецтв в класі історичного живопису, яким керував Карл Брюлов. Разом зі своїм учителем він відвідує Ермітаж, приватні картинні галереї. Уже в перший рік навчання він за малюнок одержує срібну медаль, пізніше ще дві медалі. Багато в цей період написав поетичних творів.

1 учень. Із «Щоденника» Шевченка: «Дивне, однаке, це всемогутнє покликання. Я добре знав, що живопис – моя майбутня професія, мій насущний хліб. І замість того, щоб вивчати її глибокі тайнства та ще й під проводом такого вчителя, яким був безсмертний Брюлов, я писав вірші...».

2 учень. 18 квітня 1840 року виходить перше видання книги «Кобзар» Шевченка. Сюди ввійшли 8 поетичних творів. Тепер у збірці «Кобзар» – 252 вірші. А чому Шевченко так назвав цю збірку? Кобзар – означає народний співець. Ілюстрація до книги була – зображення сліпого кобзаря з хлопчиком-поводирем. Ця книжка вважається святиною, національною Біблією України. Ні одна книжка у світовій літературі не мала такого значення, як «Кобзар» для України. Скільки ніжності і любові до рідного краю у його віршах.

3 учень. Після закінчення Академії Мистецтв Тарас Шевченко приїздить до Києва, працює художником, пише вірші, в яких закликав до непокори, до боротьби з панами. Він прагне волі для простого народу. Чи могли такі вірші подобатись панам, царю? Звичайно, ні!

4 учень. За те Шевченка було заслано солдатом в Орську фортецю (це в Казахстані), далеко від рідної землі. Цар заборонив йому писати і малювати. Понад 10 років Шевченко «карався, мучився, але не каюся». Це були тяжкі дні в житті поета. Він тужить за Україною, за своїм народом. Незважаючи на заборону, Тарас Шевченко писав вірші та ховав їх за халявою чобота. Це були так звані «захальявні» книжечки.

1 учень. Кожна сторінка обведена рамкою, кожний рядок виведений нервовим, дрібним і стислим почерком, несе в собі ритм серця поета, його нестерпний гнів і безмежну любов. Він прохав долю, щоб аби хоч крихітку землі із-за Дніпра мого святого Святий вітри принесли. Та й більш нічого..

Вірші: «Зоре моя вечірняя», «Думи мої...»

1 учень. 10 березня 1861 року Тарас Шевченко зайшов у свою майстерню, упав і відійшов у вічність. Перестало битися серце великого українського Кобзаря. Поховали поета на Смоленському цвинтарі в холодному Петербурзі. Але його друзі над домовиною пообіцяли: «Будь, Тарасе, певний, що ми твій заповіт виконаємо».

Вірш «Заповіт».

2 учень. І у травні того ж року перевезли прах Шевченка на Україну. Поховали його на Чернечій горі, поблизу Канева. На цій горі поховано три гетьмани війська козацького: Іван Підкова, Самійло Кішка, Яків Шах. Тут же поховали і генія поетичного слова, великого художника, патріота і борця за свободу Тараса Григоровича Шевченка. Відтоді ця гора називається Тарасовою.

Над Дніпром могила з вітром говорила.

*«Не забудьте, кого-то я для вас схоронила»
Це не князь могучий на дніпровській кручі
Замкнув очі утомлені, з походу ідучи.*

*Не козак хоробрий в кожнім бою добрий
Не архієрей, не затворник, чернець преподобний,
А співак найбільший і найсміливіший
Що всю красу України перелив у вірші.*

*Славу України зберіг від руїни,
Як ураган віщим словом прогнав чорні тіні.
Був тим сонцем, діти, що в темряві світить,
Научив нас, що любити й чого нам хотіти.*

*Поклонися, Дніпре, предвічний, дужий
Тій святій могилі, з-між розлогих нив.
Хай озветься хвиля, задзвенить, затужить,
Він тебе, Славуто, міцно так любив.*

*Поклонися, степе, сивий ти козаче,
З-за могил високих, кучерявих трав –
Він же ж твою славу, що її ти бачив,
Як ніхто ніколи, славно оспівав.*

*Поклонися, земле, низько поклонися
Пам'яті Тараса, славного співця.
До могили тої серцем пригорнися,
Де ж бо більші скарби, як могила ця?*

*Поклоніться низько, українські діти,
Тій горі, що гордо над Дніпром стоїть.
І Тараса-батька віщі заповіти
У життя з собою в серці понесіть!
Українська народна пісня*

Ведучий. Ім'я Тараса Шевченка увіковічено в легендах і переказах, народом про нього складено прислів'я та приказки. Т.Г.Шевченко любив природу. Про красуню калину в своїх віршах згадував аж 365 разів. А сьогодні на калинових гронах у себе на партах ви знайдете написані крилаті вислови про Тараса Шевченка. Давайте їх прочитаємо.

1. Шевченко Тарас, наче сонце для нас.
2. Тарасові слова – то правда жива.
3. Шевченкові твори сяють, мов зорі.
4. Хто з Шевченком знається, той розуму набирається.
5. Хто Шевченка прочитав, той багатший серцем став.
6. Шевченків «Кобзар» - то для народу великий дар.
7. Шевченкові пісні молодіють, бо люди з ними живуть, працюють і мріють.
8. Шевченко жити буде, поки на землі житимуть люди.

Ведуча. Діти, а де ви зустрічаєтесь з іменем Шевченка у нашому місті?

Правильно, діти. Його іменем названі міста і села, вулиці, школи, театри, а пам'ятники побудовані не лише в Україні, а й далеко за її межами. в Росії, Молдові, Казахстані, Канаді, Франції, Америці. Його твори видані за рубіжем на 33 мовах світу. А вірш «Заповіт» перекладений на 150 мов світу.

*Багато літ минуло з того часу,
Праправнуки вивчають «Заповіт»,
У Каневі вклоняється Тарасу
Не тільки Україна – цілий світ.*

Ведучий. До Дня народження Тараса Шевченка учні 4-А класу написали власні вірші і продекламують їх.

Богдан Говорун ШЕВЧЕНКУ

*У минулому столітті
загорілась ясна зірка,
Та не знав хлопчина тоді,
яка його долі мірка.
Коли минав 9-й рік,
померла його мати.
Знесилена вона була -
так тяжко працювати!
Як 11-й прийшов, -
помер і його тато.
Вмить сиротою хлопчик став,
прийшов час сумувати.
Зібрав тоді торбинку він
і рушив мандрувати.
І не зламався, навпаки -
зміцнів, повстав, підвіся.
І став відомим на віки,
і з ним весь світ змінився.*

Яна Чулкова БЕЗМЕРТНИЙ ШЕВЧЕНКО

*Це той Тарас, що вівці пас?!
Вогонь у серці тім не згас.
У Тараса була одна дорога – до людей і до Бога.
А до катів нещасних - лише пересторога.
Та куди б не кидала доля,
Із Тарасом було українське слово.
І тепер, коли життя нове будемо,
Ми Кобзаря голос чуємо!
Кобзареві мрії збулися, –
В Україні села щастям розплилися!
Хоч Шевченко мало літ прожив,
Та багато доброго зробив:
Думи Тараса живуть серед нас,
Став Кобзар взірцем для нас.*

Ведучий. Отож, діти, дорожіть нашим великим Кобзарем, читайте його твори і ваша мова буде гарною, чарівною, барвистою, бо українська мова – одна з найкращих мов світу.

Учіться, шануйте батьків, шануйте свою рідну землю, живіть дружно – так учив Тарас Шевченко! І це сьогодні головне ваше завдання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Драган Т. Світлиця Шевченкового заповіту. *Шкільна бібліотека*. 2004. №2. С.53.
2. Є в Шевченка народження дата – дати смерті в Шевченка немає. *Позакласний час*. 2010. №12. С.152153.
3. Павленко О.І. Сонце України. До 200-річчя Шевченка. *Розкажіть онуку*. 2013. №19-20. С.79.
4. Подранецька Н. Ми тебе не забули, Тарасе! *Шкільна бібліотека*. 2004. №2. С.49.
5. Славін О.І. Вклонімося Кобзарю. *Розкажіть онуку*. 2013. №17-18. С.15-18.
6. Шевченко Т.Г. Кобзар. Передмова П.Мовчана. Київ: Вид.центр «Просвіта», 2008. 352 с.
7. Шипелюк Ю.З. Шлях Кобзаря – це шлях народу. Сценарій. *Позакласний час*. 2013. №19-20. С.44-45.